

יום העצמאות

ו"הקץ המגולה" הכללי של הרב, לובש את הצורה הממשית של "יום העצמאות" של הרב־צבי־יהודה. ויומו של הרב־צבי־יהודה הוא יום־העצמאות. זהו קודש־הקודשים, ש"נקבעה החותמת"¹ של ענינו שם בחדרו הקטן של הרב ב"בנין הישן" בביתו שברחוב הרב קוק, באותו ליל "כ"ט־בנובמבר", ברוח־קודש מקומו של הרב שפרצה פה־אחד בפי הרב צבי־יהודה והרב חרל"פ: "מאת ד' היתה זאת היא נפלאת בעינינו". ומאז "שנה לשנה תביע אומר" ומדינת ישראל ההולכת ומשתלשלת משמי מרומים הולכת ועושה את רשומה בארץ יותר ויותר²...

וכמשמעותם העולה מתוך תורת הרב, של הקץ־המגולה ואור הישועה הזרוחה שבנפשיות המיוחדת שבנשמת הדור, המהווים את "אבן־הבוחן"³־"הפינה"⁴־ו"הראשה"⁵, לכל האוריינטציות הרוחניות האמוניות התוריות; כך משמעותו של יום העצמאות העולה במשנתו של הרב־צבי־יהודה. ואנסה להבהיר זאת בדברים הבאים:

אחת הסוגיות המופלאות בכתבי הרב היא סוגיית יצחק אבינו ב"עין איה" בשבת פט:פ⁶. שם גואה תהום האמת המורה שאין צורך בלימוד זכות על עם ישראל שבדור אחרון. כי יסוד מסירות־הנפש של דור אחרון הממשיך וחושף במלוא בהירותו את קו מסירות־הנפש של כללות הדורות, ה"יצחקיות", הוא המלמד זכות על כל היש. דור אחרון לא זקוק שילמדו עליו זכות, אך כל הדורות זקוקים לקבל את זכותם וערכם מדור אחרון. כוון שעניינו של דור אחרון הוא מסירות־הנפש על ה"היות עם יהודים"⁷, שהיא אחת עם מסירות

1 "עד כמה כולנו – לא צריך לספר – קשר־הקודש וקשר־הקדושה וקשר־החיים וקשר־הנשמה וכו', וכו'... (הרב בוכה...) אך אני לא יכולתי לצאת!! עד כמה שכולי הייתי והנני... (קשור למדינה) אני לא יכולתי לצאת. בכל מה שהיה בשעות האלה ברחוב יפו בחוצות ירושלים – ואני, לא יכולתי להצטרף אל השמחה! ישבתי בדד ואדום כי נטל עלי. לא יכולתי בשעות הראשונות להשלים עם הנעשה – דבר־ד' בנבואה בתרי־עשר – עם "ואת ארצי חילקו!" לא היה אפשר לי, בכל רמ"ח אברי ושס"ה גידיי, נשמתי רוחי ונפשי! לצאת? – איך אפשר שלא אצא?... "את ארצי חילקו!!" ואיפה חברון שלנו – אנחנו שוכחים את זה? ואיפה שכב שלנו – אנחנו שוכחים את זה? ואיפה יריחו שלנו – אנחנו שוכחים את זה? ואיפה עבר־הירדן שלנו! איפה כל רגב ורגב! כל חלק וחלק של ד' אמות של ארץ־ד'! ובידינו לוותר על איזה מילימטר מזה? הלילה וחסי־שלום! ולכך – לא יכולתי. לא יכולתי אז, באותו מצב, כשהייתי פצוע כולי, כשהייתי חתוך כולי לגזרים. "את ארצי חילקו!!" ארץ־ד' חילקתם! ואנחנו – כשהסכמנו, השתתפנו בזה! הישובים פוליטיים... לא יכולתי לצאת לרקוד ולשמוח! עד כמה שאנחנו עכשיו רוקדים ושומחים... כך היה המצב לפני תשע־עשרה שנה, בלילה הזה בשעות האלה. ולמחרת, או למחרתיים, בא – היה לו צורך לבוא, ואיך הוא היה יכול שלא לבוא? איש ברית קדשנו, הגאון ר' יעקב־משה זכרונו לברכה. בא. איך אפשר שלא יבוא? ולאן יבוא – אם לא אל המקום הזה?... בא אלינו, אל אותו החדר הקטן והקדוש. והתיחדנו, ישבנו שנינו, מזועזעים ונוראים, התיחדנו רגעים אחדים שנינו; ואמרנו, התאושונו ואמרנו, שנינו במילים האלה – דברי קדשם, קדשו, שנינו יחד, פה־אחד, "מאת ד' היתה זאת – היא נפלאת בעינינו!" – נקבעה החותמת!!

[מזמור י"ט למדינת ישראל].

2 עפ"י שם.

3 ע' ישעיה כח טז ובמלבי"ם שם.

4 ע' ירמיה נא כו.

5 ע' זכריה ד ז.

6 פרק ט סימנים: קלז'קמז.

7 "הלא אלהים יחקר זאת פי הוא ידע תעלמות לב. פי עֲלִיד הַרְגֵנו כֵּל הַיּוֹם נְחָשְׁכֵנו כְּצֶאֱן טְבַחַה" (תהילים מד כב כג) שבשואה.

נפשו של הדור לתקומתו כעם ממשי בארץ־ישראל⁸. ומימד זה של מסירות־הנפש על תקומת וקיום עניינו הכללי של העם, הוא החושף את נקודת "מחשבתן של ישראל שקדמה לכל דבר"⁹, שבעלייתה ראוי היה "לברוא את העולם במידת הדין"¹⁰, ומגלה שהעולם לא זקוק ללימוד זכות, כי ביסודו עצת קדומים שתכניתה היא הופעת "קִדְשׁ יִשְׂרָאֵל לְד' רִאשִׁית תְּבוּאָתָה"¹¹ – עם־ישראל בצורתו היותר עליונה אידיאלית ושלמה, שאת חותמו זה יטביע על כל העולם ובזאת ייתן לו את תכליתו, מהותו ומשמעותו. עולם שכזה, לו אפשר היה להעלות על הדעת את אי־היותו, היו הצדק המוחלט והשלמות האלהית העליונה מחייבים את הווייתו, כי העניין האלוהי שבמציאות הישראלית הזו מתגלם בו באופן מושלם ומוחלט. ועל עניין זה אין צורך ומקום ללמד זכות (כי זכות נצרכת רק למציאות "דיעבדית", מאחר שהיא כבר קיימת ומתפקדת כפי עניינה), להיפך: עניין זה הוא ההצדקה המוחלטת והטעם הפנימי לבריאת כל היש לכתחילה¹².

כדוגמת הסקירה ההגותית הזו של הרב, הממקמת את גדלותו הכללית של דור אחרון במסירות נפשו כמרכז הבריאה, סוקרת הגותו של הרב־צבי־יהודה וממקמת את ערכה של מדינת־ישראל כמרכז ההיסטוריה, ומתוך כך מתברר ונקבע תוקף קדושתו של יום העצמאות:

אמנם עיגן הרב־צבי־יהודה במאמרו "לתוקף קדושת יום עצמאותנו" את יסודות קדושת היום בתקומת האפשרות ומימוש הקיום של המצווה הגדולה והכללית של ירושת וישיבת ארץ־ישראל הלאומית, ברוח דברי הרמב"ן – "שלא נניחנה ביד זולתנו מן האומות"; ובהופעה הנאדרה של עז גבורת העם ומסירות נפשו המתגלה בהנהגתו הציבורית ומתפרטת ב"מקהלות רבבות עמך ישראל"; ובזאת, לכאורה, מתבררת הצדקתו, ערכו – תוקף קדושתו של יום העצמאות, וממצה עניינו. אך כשנעניין ונדייק באגרת עא ב"צמח צבי" נוכל לעמוד על עומק אחר ביחסו של הרב־צבי־יהודה למדינה וליום־העצמאות. כי שם הוא כותב שבתחיית ישראל, בד בבד עם לבישתו צורה כללית של עם, עם תהליך התקבצותו לארצו והסתגלותו למסגרת מדינית ממשית, "שם בארצנו הננו ממשיכים את סדר היסטוריתנו ומחדשים את נעורינו, בה אנחנו

8 את עניינם האחד של הקץ־המגולה והשוואה המברר בשפה החד־משמעית של המציאות את מוחלטות ההוראה האלהית המבטלת את האפשרות של הקיום היהודי בגלות; ובזאת מצווה את ההתנערות לחיים, של חיי עם, בהתנתקות מן טומאת־קבר אדמת ואויר העמים הגלותי ע"י ה"ניתוח הנורא". למען היאחזות־החיים לתקומתם המוחלטת בארץ־ישראל, המשרדגת את האמונה למלא שיעור קומתה המקורי בהופעתה כתודעת־לאום, ל"אמונת עתנו", מברר הרב־צבי־יהודה בלתי־ישראל, ובשיחותיו.

9 בראשית רבה פר' א ד.

10 רש"י בראשית א א.

11 ירמיה פרק ב ג.

12 במקום אחר ניסחתי כך: מבירורו של הרב אברהם יצחק עולה, שלא זכות צריך לחפש לדור אחרון, כי הוא יסוד הזכות של כל הדורות כולם. דור־שלי־חתימה המתמצת את כללות הדורות כולם, כדור ראשון: דור "חסד נעוריין אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר" – כללי הוא. ומצד זה מגלה ב"יצחקיותו" את הערך, ונותן את זכות־הקיום ואת כח־הקיום לשלשלת הדורות כולם (וכלולים בזאת אבותינו יעקב ואברהם ש"כדין, אחידן תרוייהו ביה ביצחק, דא מהאי סטרא ודא מהאי סטרא" שגם הם נאחזים בזכותו; וגם חטא אדה"ר וקטרוג־הלכנה וחטא־הארץ נצרפים בשלהבת־יה של העליה־במחשבה־לפניו של מחשבתן־שלי־ישראל המשתקת כל הגות אנושית, גם של משה איש־האלהים בעלייתו למרום) על ידי מסירות־נפש כללות־דורות־ישראל, המתנוצצת בחתימתם בדור־אחרון במוסר־הנפש על ארצו ותקומת־האומה בה. וכל ההסתבכות וההסתאבות של "שמנת עבית כסית וגו'", של "כי נטשת עמך בית יעקב כי מלאו כמקדם ועוננים כפלישתים ובילדי נכרים יספיקו, ותמלא ארצו וגו' ותמלא ארצו וגו' וישח אדם וישפל איש" וגו', הכל הוא לצורך בירור נורא זה: שלא ערך פרטי, אף לא של חסד או משפט עם כל רוממותם קדושתם, אלא רק הערך היצחקי הוא עניין דור אחרון. וא"כ יש בזאת מחייה מוחלטת ומלכתחילה של כל החטאים של כל הדורות כולם, המתגלים כשלשלת עניין הופעת הדור האחרון – שבאמצעותו "יבוקש עוון ישראל ואיננו חטאת יהודה ולא תמצאנה".

מכוננים את חיי עמנו, ובצבוריותנו ההווית המתרכזת בתוכה הולכים ומקבלים כל כחותינו, כל נכסינו, הרוחניים והחמריים, הקודשיים והחוליים, אשר מכל זמני גלותנו ומכל מקומותיה, את ערכם הכללי הקדוש – ערך עם ישראל". כי בהווייתה של מדינת ישראל יוצאים מכלל פרטיותם ומתגלים כחלק מתנועה אורגנית כללית אחת, של "החיה האחת העומדת באמצע הרקיע ששמה ישראל"¹³, לא רק "נכסי-החול", ההולכים ומקבלים את ערכם הקדוש הכללי-ישראלי, כ"א גם נכסי הקודש של כל דורות ישראל, כלומר, כל הקדושות של גדולי-ישראל ויצירותיהם, מקבלים באמצעות תקומתה לחיים של מדינת-ישראל את ערכם. מתעלה בזאת קדושתם הפרטית ומתבררת כחלק מן הקדושה הכללית – קדושת עם-הקודש עם-ד'. על פי זה עולה שיום העצמאות אינו צריך לקבל "תצדיקי" וביורר שאינו "עניין חילוני", משום שקדושת מועדי ישראל מתמשכת וחלה גם עליו; להיפך, תוקף קדושתו של יום העצמאות הוא הנותן את ערך הקודש לכל הקדושות כולם. משום שרק באמצעות מציאותו מתברר הממד האלהי המוחלט של ישראל וההיסטוריה. רק מכוחו מתברר בשפת המציאות, שהיא הביטוי האלהי המוחלט, שישראל איננו רק מקבץ של יהודים, ואף לא רק זרם החיים הכללי של היהודים, וגדוליו וקדושו ויצירותיהם הגדולות אינם רק בבחינת שביטים המבליחים לפתע בעלטת שמיו האפלים של התוהו, אלא שישנו כאן זרם חיים אדיר של עם-נצח, שהיהודים שבכל הדורות הם מופעי החיים הפרטיים שלו, וההיסטוריה האנושית כולה היא הבימה של הופעת הישות הלאומית הכללית ההולכת וחושפת את עוצמת הנצח-האלהי שהוא מקור הכל שורש הכל המתגלה בכל. זהו נצח-ישראל שבכוחו לכלול את הכל ולהפך בזאת את כל מדורי הגיהנם העולמיים לגורמים המבליטים את עוצמתו טוב המגמה הנשמטית הכללית של הכל. כל זה מתגלה במלוא משמעותו רק עם הגעת המהלך לאחרייתו בחידוש ימינו כקדם בשחזור מדינת ישראל. תחיית האומה הישראלית היא הכרזת הניצחון הריאלי-היסטורית של "נצח-ישראל". א"כ, רבי עקיבא איגר הוא נערץ ונקדש כיוון שהוא רבי עקיבא איגר של עם-ישראל, והאר"י הוא קדוש בגלל שהוא האר"י של עם-ישראל, הרמב"ם הוא גדול וקדוש כיוון שהוא רמב"ם של עם-ישראל, וכן הש"ס וחז"ל ונוראות קדושתם; כל גדולי האומה ויצירותיהם יונקת מביורר זה של נצח-ישראל, שהוא העניין האלהי המתגלה בכל אלה. אבל כל עוד ישראל נמצאים במצב של "ואני אקניאם בלא עם" וישראל הוא "לא עם", כל זה אינו אלא רוח-חיים שאיפתית מרחפת כרוח-אלהים על פני מי התוהו, הבהו והחושך שעל פני תהום ההיסטוריה. אמנם ביום העצמאות מרעים המאמר האלהי – "ויהי אור" לא רק כפוטנציה רוחנית, לא רק כתקוות אבודים באפילת שנות אלפיים, ואף לא רק במופע השלם של רוח זו שהתגלם בכל תקופת הגלות בצפית-הישועה הלוהטת "אע"פ שיתמהמה", אלא במציאות הממשית של הישועה בעצמה, בריאליות הפרוזאית החתומה בחותם קודש-הקודשים.

לרב – הנפשיות של דור אחרון המתגלה במסירות הנפש, ה"יצחקיות", זה התצדיק לבריאת שמים וארץ; ולרב-צבי-יהודה – "יום עצמאות מדינת ישראל" זה התצדיק לכל ההיסטוריה של עם ישראל ומתוך כך של האנושות כולה.